Proceedings of IYSC, (2021), vol. 10

Journal homepage: http://journals.sdu.edu.kz/index.php/iysw

COMPARATIVE STUDY OF COMMON PROVERBS IN THE KAZAKH, TURKISH LANGUAGES AND ENGLISH AS A MEDIATOR: FEATURES OF TRANSLATION

Authors and contributions:

Torgyn Ayazbay, TEFL MA student, Assistant Instructor Suleyman Demirel University, Kaskelen torgyn.ayazbay@sdu.edu.kz Togzhan Gabidinova, TEFL MA student, Library Expert Suleyman Demirel University, Kaskelen togzhan.gabidinova@sdu.edu.kz Moldir Zhaksylyk TEFL MA student Suleyman Demirel University, Kaskelen 201302049@stu.sdu.edu.kz **Arailym Abrash** TEFL MA student Suleyman Demirel University, Kaskelen 201302025@stu.sdu.edu.kz

Abstract

The article highlights the issues of translation of proverbs from Kazakh to Turkish languages. Some Kazakh proverbs do not have equivalents in Turkish. The reason for these peculiarities of these proverbs is that the Kazakh nation was influenced by neighboring states - Russia in the first place - and remained geographically far from Turkey. Despite all these influences, the number of Kazakh proverbs that are equivalent to Turkish cannot be underestimated. Based on this, it can be highlighted that Kazakh people bear traces of the same culture as the people of Turkey, due to their lifestyle, traditions, and world views. The main aim of the research was to demonstrate the differences and similarities of Kazakh proverbs with Turkish and English proverbs, and the importance of proverbs in foreign language teaching in line with the antiquity of the roots of national culture. Finally, the research resulted in four different approaches to translating.

Keywords: translation features, proverbs, Kazakh and Turkish languages, comparative study.

1. Introduction

Creation and production of phonetically, grammatically, and lexically correct speech, as well as acceptance of the foreign language culture, are the two primary goals of teaching foreign languages to students in linguistic divisions of higher educational institutions. As a result, mastering a foreign language can be a practical as well as a cultural experience. An efficient method of being acquainted with the cultural aspect of language is proverbs, sayings, and idioms of a nation (Khodzhaeva, 2020.) The comparison of these phraseological units shows how much in common these people have. Accordingly, it helps people to better understand each other and stay in touch. Lifestyle, history, and culture of people, life experience, thoughts are reflected in their proverbs, sayings, and idioms. As Mahmudova et. al. (2020) state if these proverbs, sayings, and idioms are correctly compared and explained, then foreign language learners will be able to implement them appropriately. As it is known, the proverbs reflect important determinations about the culture of the people they belong to, their lifestyle, and religion. While choosing the subject of the thesis as "Comparative study of common proverbs in Kazakh, Turkish languages and English as a mediator: features of translation", we also had the opportunity to compare some features of the history, culture, and lifestyles of aforementioned nationalities. Therefore, this article aims to find a link between the cultures of both nations through their proverbs; to examine them by providing their complete equivalents in three languages - Kazakh, Turkish, and English, and to research nonequivalent proverbs and determine the reasons for their differentiation.

Currently, the problem of translating phraseology in a foreign language, including proverbs and sayings into Kazakh, is one of the most pressing problems in Kazakh translation studies, because the spirit and soul of one person reach another people through the language of translation. We all know that translation is the main means of communication between one culture and another, getting acquainted with the culture and lifestyle of other people. In this

regard, one of the problems that await its turn in literary translation from English and Turkish into Kazakh is the translation of proverbs and sayings. It should not be taken for granted that the proverbs of these two nations, who had a common history and culture in the past, are similar or even different.

Paremiology (from Greek o - paroima, "proverb") is the study of proverbs, and it can be traced back to Aristotle. Mieder (1994) states that a proverb "is a simple, commonly understood sentence of the folk that includes wisdom, fact, morality, and conventional beliefs in a metaphorical, set, and memorizable form and is passed down from generation to generation." According to Kaidarov (2004), proverbs and sayings, which are the strongest artistic expressions of a language, are a fundamental concept that is common to all languages while also having their own unique characteristics. Proverbs occur in all languages, according to Linda and Roger Flavells (2006), and literary collections of them date back to ancient times. Proverbs are brief, memorable sayings of the people that contain wise words of advice or caution. We can see the people's worldview and a nation's unique thought structure in proverbs and idioms.

Sometimes Kazakh proverbs do not have any alternatives in Turkish, and sometimes it is because these two languages go differently during the historical periods. According to Algadaeva (2017), the main reason for this was the ideology established by the Russian dominion and had been secreted for 70 years. With the declaration of independence of Kazakhstan, political, economic, and cultural relations between Kazakhstan and Turkey started to develop again. Kazakh students studying in Turkey and Turkish students studying in Kazakhstan are examples of these. The International Kazakh-Turkish University named after H. Yassaui in Turkestan was the most advanced initiative in the field of education. Today, the MKTU is a progressive higher education institution with a firm, methodical, and creative foundation, training 15,000 students. 26 Kazakh-Turkish lyceums, where 5,000 students study,

are supported by contributions from Turkish businessmen, as is a private university named after S. Demirel, which opened in 1998. Approximately 700 Turkish people are currently studying in Kazakhstan, and hundreds of Turkish teachers work there. Many Kazakhstani scientists and experts teach in Turkish universities in a variety of scientific and humanitarian disciplines. In case of relationship between Kazakh and Turkish proverbs with English proverbs, it becomes apparent that they are fundamentally distinct since they arose in varying historical, social, and economic circumstances. So we may conclude that they vary in the same way that the three countries' development conditions differ: from their geographical location and environment to disparities in their national characters, tempers, mentality, and the languages themselves, which embody these distinctions.

The compilation, writing, and publication of modern Kazakh and Turkish proverbs began in the second half of the 19th century; Shokan Ualikhanov was the first scholar who investigated and collected Kazakh proverbs and idioms. Sh. Ualikhanov, I. Berezin's archives contain more than 200 Kazakh proverbs and idioms collected from the public in the middle of the 19th century. Since then, Sh. Ibragimov, M. Terentyev, I. Altynsarin, P.A.Melioranski, E. A. Divaev, V. V. Katarinsky, N. F. Katanov, N. N. Pantusov, and many scholars made a considerable contribution in this field.

Research questions:

- 1. What are the approaches for the translation of proverbs?
- 2. Why is it important to understand the similarities and differences of proverbs in these three languages?
- 3. What is the importance of proverbs in Teaching Foreign Languages?

2. Methodology

As the primary focus of the study Kazakh and Turkish languages were chosen. The English language was also selected as it is a dominant language of the internet for interlingual

comparisons of Turkic languages (Altun, 2019). The most frequently used Kazakh proverbs were selected and their equivalences in Turkish and English languages were searched and presented. They were compared according to their translation methods. The comparative analysis was implemented while analyzing the data.

Turkish and Kazakh languages are originated from the same language family: Turkic. Therefore, the translation of the proverbs and finding equivalents in Kazakh and Turkish languages are easier compared to English. It is also important to note that Kazakh and Turkish culture are quite similar and proverbs can be also alike. While translating Kazakh proverbs into languages such as Turkish and English, the proverb's general meaning should be taken into consideration and they do not have to be translated literally. The feature about proverbs that should be noted is that different images are implemented to express the same or similar ideas in various languages.

In the process of translation of Kazakh, Turkish and English proverbs, the following methods below can be observed and suggested based on the scholars' studies in this field.

First approach. In order not to lose the general meaning and implication of proverbs, the lexical composition, stylistics and structure should be preserved. The new proverbs are created by the use of the "tracing paper" method. In such proverbs maintenance of national, historical facts, and geographical names can be observed widely.

Second approach. In this approach, the general meaning and content of the proverbs matches but the lexical components, demonstration features are different and can be changed during the translation process.

Third approach. Some proverbs are similar in different nationalities in terms of imagery, content, depiction of customs, and are competitively used in these languages alternatively. This is not a typical, recurring phenomenon. Kazakh, Turkish and English languages have different expressing and descriptive features which are unique only to a

particular language. In this case, the stylistic tone of proverbs can be replaced by ready-made proverbs in another language, taking into account their role in the context.

Fourth approach. As there are no equivalents and possible variants of proverbs in the target language, using the language tool not connected to paremiology can be considered too. The obvious problem is that we do not understand national proverbs only in terms of differences in the basis of the image. We define the figurative basis as a linguistic sign in the national tone only if it is characterized by the national features of cognition. The only way to accurately convey and preserve the internal form is "tracing paper", that is, to translate it literally.

3. Results

Overall, as it can be observed from Figure 1.1, the 76 proverbs in Kazakh, Turkish and English languages were compared through thorough analysis. It was conducted by implementing four translation methods which were described in the methodology part of the study. The most proverbs were translated through the first approach that is translated keeping the similar structure which comprised 24 proverbs. The number of proverbs that were translated through the second approach is 22. The next group of proverbs includes 17 proverbs which were translated by implementing the third approach. Lastly, 13 proverbs were translated by using the fourth approach which is the least popular one.

Figure 1.1

4. Discussion

There are many proverbs that can be translated using the "tracing paper" method. There is a good proverb in the Kazakh language "Ит үреді, керуен көшеді". There are exact equivalents in Turkish and English languages too. In these proverbs, the lexical components such as dog, caravan, etc, are remaining. That is to say, the equivalent in Turkish is "İt ürer, kervan yürür". The English people also use this proverb in their own language "Тhe dogs bark, but the caravan goes on". Another good example for this approach is "Тіл қылыштан өткір". Turkish people also use this proverb: "Dil kılıçtan keskindir" while for English language it is "Words cut more than swords"

In the second approach, the proverbs were translated easily to the target languages. For example, "All that glitters is not gold" is translated into Kazakh with the help of equivalent in this language "Жылтырағанның бәрі алтын емес". However, it is translated differently into the Turkish language which keeps the similar meaning, but with different structure and words: "Dışardan gördüm yeşil türbe içine girdim estağfurullah tövbe". Another example is "Haste makes waste." The equivalence in the Kazakh language is as following "Асыққан шайтанның ici", which is different in structure and stylistic feature. In Turkish it is "Acele işe, şeytan karışır." The literal translation into Kazakh language is in this way "Асығыстық ысырап ereдi". When literally translated into Turkish "Acele israf eder", which is almost similar to the Kazakh language translation.

The translation in the third approach demands paying more attention to the meaning rather than the lexicology. For example, Kazakh proverb "Қойшы көп болса, қой арам өледі" cannot be translated literally into English and Turkish. It is found that Turkish language uses the equivalent "Horozu çok olan köyün sabahı geç olur" while English language has this proverb: "Too many cooks spoil the broth". Another good example in Kazakh language "Аузы күйген үрлеп ішеді". This kazakh proverb is translated into Turkish by using different stylistic

tones, but the meaning stays the same: Sütten ağzı yanan yoğurdu üfleyerek yer. In English language this can be translated as this "A burnt child dreads the fire". As it is noticeable from the given examples the content, as lexicology, structure are considerably different in three languages, existed proverbs that have the same meaning were used.

Some proverbs, which are formed according to the life experience of ethnic groups, describe the linguistic image of the universe, particularly the linguistic consciousness of the Turkish and English people, are translated in the following way. For example, the main keyword of the proverb «Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı var» ("A glass of coffee has a forty-year honor") is "kahve". Because coffee is very popular among the Turkish people and plays a big role in their life. If we translate this proverb into Kazakh, the representatives of this ethnic group may be confused: "Why is a glass of coffee honored for forty years?" After all, in our linguistic concept there is no association chain other than the word "coffee", which is a phenomenon unique to the Turkish linguistic consciousness. The Kazakh language has the same features too. For example, "Қобызшы қобызшыны көргенде қолы қалтырайды". Qobyz is a musical instrument in Kazakhstan and it is unique to this nationality. There is no translation of this instrument and therefore the proverb cannot also be translated into Turkish and English too.

5. Conclusion

In conclusion, proverbs of the Kazakh, Turkish and English people can be seen as part of their linguistic and cultural values. Kazakh, Turkish and English proverbs have common themes and content, as well as significant differences. In addition, it was mentioned that not only direct translations of the proverbs can be observed, but also it was reported that some words were changed in some of the proverbs. Full or partial coincidence of proverbs in Kazakh,Turkish and English languages reflects the close spiritual and cultural ties of the three cultures.

The analysis of Kazakh, Turkish, and English proverbs revealed that the citizens of these countries have certain similarities, but there are some differences in the interpretation and further translation of the same proverb. As a result, it is preferable to learn the essence of these three cultures' proverbs with the use of illustrations. Proverbs are an important part of every civilization, and it is fascinating to decipher them because proverbs have particular peculiarities in various languages.

There are four approaches that can be observed and suggested based on the scholars' studies in this field. In the first approach, general meaning and implication of proverbs, the lexical composition, stylistics and structure should be preserved. In the second approach, the general meaning and content of the proverbs matches but the lexical components, demonstration features are different and can be changed during the translation process. The stylistic tone of proverbs should be replaced by ready-made proverbs in another language in the third approach by taking into account their role in the context. In the fourth approach, proverbs have been translated literally, however there are no equivalents and possible variants of proverbs in the target language.

During the translation of proverbs the similarities and differences of them allows us to study the culture, life and traditions of other nations. In such a global exchange of information, the culture plays an important role. Proverbs demonstrate the originality of life assessments of different peoples and are usually transmitted when translated by equivalents that are adequately accepted in another culture. However, the problems of translation solutions in the process of transferring proverbs from one culture to another continue to excite. That is why, it is important to understand the similarities and differences of the proverbs and investigate the cultures.

The proverbs have been used and should be used as didactic instruments in teaching, as they transmit educational wisdom content. Proverbs are used in TFL as part of linguistic and metaphorical study, as using proverbs in the classroom while teaching foreign languages

benefits students' abilities to communicate effectively. Moreover, working with proverbs in the classroom not only serves to diversify the teaching experience and make it more vibrant and engaging, but it also helps to make it more interesting. It aids in the resolution of a variety of critical educational issues: using proverbs in the classroom can enhance students' learning experiences, language abilities, and comprehension of themselves and the environment.

References:

Adambayev, B. (1976). Halyk danalygy. [Folk wisdom]. Almaty: Mektep. Alex. (2021). 50 common proverbs in English. https://www.engvid.com Algadaeva Zh. (2017). Dynamics of the development of Kazakh-Turkish relations at the present stage. Bulletin of Ablai Khan KazUIRandWL. https://articlekz.com/en/article/19705 Altun H. O. (2019). A comparison of Modern Turkic Languages (Turkish, Azerbaijan, Kazakh, Kyrgyz, Uzbek) in Terms of Most Frequently Used 1000 words. Online Thematic Journal of Turkic Studies. Flavell, L., and Flavell, R. (2006). Kyle Books. p. 344. London. Kaidarov, A. Turabayeva, G. (1982). About Kazakh Proverbs and sayings and their stylistic invariants. Journal of the Academy of Sciences of RK. Philology. No 3. Almaty. Kazakhstan. Khodzhaeva, S. S. (2020). Using proverbs in teaching English as a foreign language. Hayka u образование сегодня, (6-2 (53)), 49-50. Mahmudova et. al. (2020). Some Aspects Of Using Proverbs In Teaching Foreign Languages. International Journal of Scientific & Technology research (9(4)). http://www.ijstr.org/final-print/apr2020/Some-Aspects-Of-Using-Proverbs-In-Teaching-Foreign-Languages.pdf Mieder, W. (2004). Proverbs - A Handbook. Westport, CT; Greenwood Press. Mieder, W. 1994. Wise Words. Essays on the Proverb. New York: Garland. **Dictionaries:**

Atasözleri Sözlüğü https://atasozleri.cokbilgi.com/atasozleri-listesi/

English proverbs and sayings https://sherwoodschool.ru

Lyrics translate https://lyricstranslate.com/

Memurlar Sözlük https://sozluk.memurlar.nethttps://bilim-all.kz

The Library of Proverbial Wisdom https://proverbicals.com/tree-proverbs

Tureng: the multilingual dictionary https://tureng.com/

Turkish proverbs <u>https://</u> tr.wikiquote.org

Turkish proverbs https:// tr.wikiquote.org

Türk Dil Kurumu Sözlükleri https://sozluk.gov.tr

Appendix 1

First approach. This approach translates the proverbs directly: the lexical components and structure of the proverbs remain.

English proverbs	Turkish proverbs	Equivalents in Kazakh
1. A mountain never meets a mountain, but a man meets a man. <i>Tay таумен кездеспейді</i> , <i>бірақ адам адаммен кездеспейді</i> . Friends may meet, but mountains never greet. <i>Достар кездесуі мүмкін</i> , <i>бірақ та таулар ешқашан сәлемдеспейді</i> .	Dağ dağa kavuşmaz insan insana kavuşur. Тау таумен қауышпайды, адам адаммен қауышады.	Тау таумен кездеспейді, адам адаммен кездеседі.
2. Strike while the iron is hot. <i>Темірді қызған кезде соқ</i> .	Demir tavında dövülür. <i>Темір қызған кезде соғылады</i> .	Темірді қызған кезде соқ.
 3. While there is life, there is hope. Өмір бар жерде үміт бар. 	Çıkmadık canda umut kesilmez. Шықпаған жаннан үміт кесілмейді.	Шықпаған жанда үміт бар.

4. A barking dog never bite.	Havlayan köpek ısırmaz.	Көп үрген ит
Үрген ит қаппайды.	Үрген ит қаппайды.	қаппайды.
Barking dogs seldom bite.		
Үрген иттер сирек қабады.		
5. Do not put off until	Bugünün işini yarına bırakma.	Бүгінгі істі ертеңге
tomorrow what you can do	Бүгіннің ісін ертеңге	қалдырма.
today.	қалдырма.	
Бүгін істей алатыныңды		
ертеңге қалдырма.		
6. The dogs bark, but the	İt ürer, kervan yürür.	Ит үреді, керуен
caravan goes on. Ит үреді,	Ит үреді, керуен жүреді.	көшеді.
керуен жүреді.		
7. As you sow, so shall you	Ne ekersen onu biçersin.	Не ексең, оны
reap.	Не ексең, соны орасың.	орасың.
Қалай ексең, солай орасың.		
8. Words cut more than	Dil kılıçtan keskindir.	Тіл қылыштан өткір.
swords.	Тіл қылыштан өткір.	
Сөздер қылыштардан да		
қаттырақ кеседі.		
9. Wisdom does not come	Akıl yaşta değil, baştadır.	Ақыл жаста емес,
with age.	Ақыл жаста емес, баста.	баста.
Ақыл жаспен келмейді.		

		[]
10. Like mother, like	Anasına bak kızını al.	Анасын көріп,
daughter.	Анасына қарап, қызын ал.	қызын ал.
Анасы қандай болса, қызы		
да сондай.		
11. Fish begins to stink at the	Balık baştan kokar.	Балық басынан
head.	Балық басынан бастап исі	шіриді.
Балық басынан бастап исі	шығады.	
шығып бастайды.		
12. Stretch your legs	Ayağını yorganına göre uzat.	Көрпеңе қарай көсіл.
according to the coverlet.	Аяғыңды көрпеңе қарай соз.	
Аяғыңды көрпеңе қарай соз.		
13. Out of sight, out of mind.	Gözden 1rak, gönülden de 1rak.	Көзден кеткен,
Көзден кеткен, ойдан да	Көзден алыс болған, көңілден	көңілден де кетеді.
кетеді.	де алыс болады.	
14. Soft answer turneth away	Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır	Жылы жылы
wrath	Жұмсақ тіл жыланды інінен	сөйлесең жылан
Жұмсақ жауап ашуды		інінен шығады.
басады	шығарады.	
16. In unity, there is strength	Birlikten güç doğar	Күш бірлікте

17. Strike while the iron is hot	Demir tavında dövülür.	Темірді қызған кезде
Темірді қызған кезде соқ		соқ
	Темір ыстық кезінде	
	соғылады	
18. Fish goes rotten by the	Balık baştan kokar	Балық басынан
head		шіриді
Балық басынан шіриді	Балық басынан сасиды	

19. The shot can not be returned	Atılan ok geri dönmez.	Атылған оқ кері
Literal translation	Атылған оқ кері	қайтпас.
	қайтпайды.	
20. İnsanın alacası içinde,	İnsanın alacası içinde,	Адам аласы ішінде,
hayvanın alacası dışında	hayvanın alacası dışında.	мал аласы
Literal translation	Адамның аласы ішінде,	сыртында.
	малдың аласы сыртында.	
21. Five fingers are not the same.	Beş parmak aynı değildir.	Бес саусақ бірдей
Literal translation	Бес саусақ бірдей емес.	емес.
22. Without unity, there is no	Birlik olmayınca, dirlik	Бірлік болмай,
harmony.	olmaz.	тірлікболмайды.
Literal translation		

627

	Бірлік болмай, тірлік болмас.	
23. Those who are afraid of	Serçeden korkan darı	Торғайдан қорыққан
sparrows do not plant millet.	ekmez.	тары екпейді.
Literal translation	Торғайдан қорыққан	
	тары екпейді.	
24. They do not give breast to a	Ağlamayan çocuğa meme	Жыламаған балаға
child who does not cry.	vermezler.	емшек бермейді.
Literal translation	Жыламаған балаға	
	емшек бермейді.	

Second approach. The lexical components and structure are changed; however, the meaning is the same in translation.

English proverbs	Turkish proverbs	Equivalents in
		Kazakh
1. If there is a wave, there must	Rüzgar esmeyince yaprak	Жел тұрмаса,
be a wind. Егер де толқын	oynamaz.	шөптің басы
болса, жел де болуы керек.No	Жел тұрмаса, жапырақ	қимылдамайды.
wind, no waves. Жел болмаса,	қимылдамайды.	
толқын болмайды.		

2. All his geese are swans.	Karga yavrusuna bakmış,	Қарға баласын
Оның қаздарының барлығы –	'benim ak pak evladım demiş'.	аппағым дейді,
аққу.	Қарға баласына қарап:	кірпі баласын
	«Менің аппақ балапаным»	жұмсағым дейді.
	denmi.	
	Karga yavrusunu şahin görür.	
	Қарға баласын қырандай	
	көреді.	
3. One who does not travel does	Çok yaşayan bilmez, çok gezen	Көп жасаған
not know the value of men. Kon	bilir. <i>Көп жасаған білмейді</i> ,	білмейді, көп
қыдырмаған адам,	көп қыдырған біледі.	көрген біледі.
адамдықтың қадірін білмейді.		
4. Measure twice, cut once.	Dokuz ölç, bir biç.	Жеті рет өлшеп,
Екі рет өлшеп, бір рет кес.	Тоғыз рет өлшеп бір рет кес.	бір рет кес.
5. If you speak the truth, have a	Doğru söyleyeni dokuz köyden	Тура айтқан
foot in the stirrup.	kovarlar.	туғанға жақпайды.
Егер де шындықты айтатын	Тура айтқанды тоғыз	
болсаң, аяғыңда үзеңгің	ауылдан қуады.	
болсын.		
6. Silence is golden.	Söz gümüş ise, sükût altındır.	Сабырдың түбі –
Үнсіздік – алтын.	Сөз күміс болса, үнсіздік –	сары алтын.
	алтын.	

7. A coward is full of precaution.	Sakınan göze çöp batar.	Сақтанғанның
Қорқақ сақтық шараларын көп	Аянған көзге қоқыс түседі.	көзіне шөгір
жасайды.		түседі.
8. If it is fated for things to go	İyi olacak hastanın doktor	Жолы болар
well,	ayağına gelir.	жігіттің жеңгесі
they will go well.	Тәуір болатын ауруға	шығар алдынан.
Егер де істердің сәтті болуы	дәрігер өзі келеді.	
жазылса, олар сәтті болады.		
9. Love is blind.	Aşkın gözü kördür.	Махаббат кемістік
Махаббат – соқыр.	Махаббаттың көзі соқыр.	көрмейді.
10. Walls have ears.	Yerin kulağı var.	Жер екеш жердің
Қабырғалардың да құлағы бар.	Жердің де құлағы бар.	де құлағы бар.
11. There is no smoke without	Ateş olmayan yerden duman	Жел тұрмаса,
fire.	çıkmaz. Өрт болмаған	шөптің басы
Өрт болмаған жерде түтін	жерден түтін шықпайды.	қимылдамайды.
болмайды.		
12. Many hands make light work.	Bir elin nesi var, iki elin sesi	Жұмыла көтерген
Көп қол жеңіл жұмыс	var.	жүк жеңіл.
жасайды.	Бір қолдың несі бар, екі	
	қолдың дыбысы бар.	

13. What is done cannot be	Atılan ok geri dönmez.	Атылған оқ кері
undone.	Атылған оқ кері қайтпайды.	қайтпас.
Істелген нәрсені қайтара		
алмайсың.		
14. You cannot judge a book by	İnsanın alacası içinde,	Адам аласы
its cover. Кітаптың	hayvanın alacası dışında.	ішінде, мал аласы
мұқабасына қарап бағалама.	Адамның аласы ішінде,	сыртында.
	малдың аласы сыртында.	
15. All bread is not baked in one	Beş parmak aynı değildir.	Бес саусақ бірдей
oven. <i>Барлық нан бір пеште</i>	Бес саусақ бірдей емес.	емес.
пісірілмейді.		
16. When spiders unite, they can	Birlik olmayınca, dirlik olmaz.	Бірлік болмай,
tie down a lion. Өрмекшілер	Бірлік болмай, тірлік болмас.	тірлік болмайды.
біріккен кезде, арыстанды да		
байлап тастай алады.		
17. Nothing ventured, nothing	Serçeden korkan darı ekmez.	Торғайдан
gained.	Торғайдан қорыққан тары	қорыққан тары
Тәуекел етілмесе, ештеңеге де	екпейді.	екпейді.
қол жетілмейді.		
18. The squeaky wheel gets the	Ağlamayan çocuğa meme	Жыламаған балаға
oil.	vermezler.	емшек бермейді.

Сықырлаған дөңгелек	Жыламаған балаға емшек	
майланады.	бермейді.	
19. Haste makes waste	Acele işe şeytan karışır.	Асыққан
Асығыстық ысырапшылдыққа	Асығыспен жасалған іске	шайтанның ісі
алып келеді.	шайтан араласады.	
20. Patience is bitter, but its fruit	Sabır acıdır, meyvesi tatlıdır.	Сабыр түбі сары
is sweet	Сабырлылық таныту қиын	алтын.
Сабырлылық таныту қиын	бирақ жемісі тәтті.	
бірақ жемісі тәтті.		
21. Foolish head weary feet.	Başın cezasını ayaklar çeker.	Ақымақ бас аяқтың
Ақымақ бас аяқты шаршатар.	Бастың жазасын аяқтар	соры.
	алады.	
22. The men's queue is till three.	Er oyunu üçe kadar.	Ер кезегі үшке
Literal translation.	Ер ойыны үшке дейін.	дейін.

Third approach. The meaning and components cannot be translated because of some unique characteristics. Therefore, in translation of such proverbs, ready made proverbs are used in order to give the general meaning.

632

English proverbs	Turkish proverbs	Equivalents in
		Kazakh
1. Too many cooks spoil the	Horozu çok olan köyün	Қойшы көп болса, қой
broth.	sabahı geç olur.	арам өледі.
Тым көп асшы сорпаны	Қоразы көп ауылдың	
бүлдіреді.	таңы кеш атады.	
2. A burnt child dreads the fire.	Sütten ağzı yanan yoğurdu	Аузы күйген үрлеп
Күйіп қалған бала оттан	üfleyerek yer.	ішеді.
қорқады.	Сүттен аузы күйген бала	
	айранды үрлеп ішеді.	
3. Love me, love my dog.	Gülü seven dikenine	Құрма ағашын
Мені жақсы көр, итімді	katlanır.	жаратқан құдай
жақсы көр.	Раушан гүлін жақсы	тікенді де жаратқан.
	көрген, тікеніне де	
	шыдайды.	
4. Like father, like son.	Armut dibine düşer.	Алма ағашынан алыс
Әкесі қандай болса, баласы да	Алмұрт, түбіне түседі.	түспейді.
сондай.		
5. A bird in the hand is worth two	Bugünkü tavuk yarınki	Аспандағы сұңқардан
in the bush.	kazdan iyidir.	қолдағы тұрымтай
		артық.

Қолдағы бір құс, бұтақтағы	Бүгінгі тауық ертеңгі	
екі құстан жақсы.	қаздан жақсы.	
6. A friend in need is a friend	Dost kara günde belli olur.	Дос қиыншылықта
indeed. <i>Керек кезінде қасыңнан</i>	Шын дос қара күнде	сыналады.
табылған дос – шын мәнінде	белгілі болады.	
дос.		
7. All that glitters is not gold.	Dışardan gördüm yeşil	Жылтырағанның бәрі
Жылтырағанның бәрі алтын	türbe içine girdim	алтын емес
емес.	estağfurullah tövbe.	
	Сырттан көргенім	
	жасыл зират, ішіне	
	кірдім астапыралла	
	тәубе.	
8. Success depends on your	Çalışan, kazanır	Еңбек етсең емерсің
backbone, not your wishbone	Еңбек еткен жеңіске	
Жетістік омыртқаға	жетеді	
байланысты, қалауға емес		
9. Do not cut down the tree that	Ağaca balta vurmuşlar sapı	Су ішкен құдығыңа
gives you shade.	bendendir demiş.	түкірме.
Саған көлеңке беретін ағашты	Ағашқа балта ұрыпты,	
кеспе.	сабы менен депті.	

Gölgesinde oturulacak	
ağacın dalı kesilmez.	
Көлеңкесінде	
отырылатын ағаштың	
талы кесілмейді.	
Tereciye tere satılmaz	Анасы тұрып қызы
Шөп сатушыға шөп	сөйлегеннен без, экесі
сатылмас.	тұрып ұлы
	сөйлегеннен без.
	аğасın dalı kesilmez. Көлеңкесінде отырылатын ағаштың талы кесілмейді. Тегесіуе tere satılmaz Шөп сатушыға шөп

Turkish proverbs	Equivalents in Kazakh
11. Tencere yuvarlanmış, kapağını bulmuş.	Апама жездем сай.
Кастрюль дөңгеленіп, қақпағын тауыпты.	
12. Yarım elma, gönül alma.	Орамал тон болмайды, жол болады
Жарты алма- көңіл табу.	
13. Damlaya damlaya göl olur.	Көп түкірсе, көл болар.
Тама-тама көл болар.	
14. Büyük lokma ye ama, büyük söz konuşma.	Ат баспаймын деген жерін үш басады.
Үлкен тілім (нан) жесең де, үлкен сөз	
сөйлеме.	

15. Kızını dövmeyen dizini döver.	Қызға қырық үйден тыйым.
Қызын ұрмаған тізесін ұрады.	
16. Ateș ile barut bir arada olmaz.	Екі ешкінің басы бір қазанға сыймайды.
От пен сіріңке бір жерде болмайды.	
17. Arpa eken darı biçmez.	Не ексең соны орасың.
Арпа еккен тары ормайды.	

Fourth approach. Some proverbs cannot be translated into other languages because there are no equivalents and possible variants of proverbs in the target language. These proverbs can be understood only by people who know the language, culture, etc.

1. Aşure yemeye giden, kaşığını	Ашуре жеуге барған кісі қасығын
yanında taşır.	жанында тасиды.
2. Kar yılı var yılı.	Қар жылы – береке жылы.
3. Ucuz etin yahnisi olmaz.	Арзан еттің яхниси болмайды.
Яхни – көкөністер мен жіліктен	Арзанның сорпасы татымас.
бұқтырылып жасалатын түрік	
тағамы.	
4. Bulunmaz Bursa kumaşı mı?	Табылмайтын Бурса матасы ма?
5. Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı	Бір шыны кофенің қырық жылдық
var.	құрметі бар.

6. Ana gibi yar Bağdat gibi diyar olmaz	Анадан артық жолдас, Бағдаттан артық жер табылмас.
7. Atı alan Üsküdar'ı geçti	Көлігң болса Үскідарға жол тарт
8. Заманың түлкі болса, тазы боп шал.	If the time is fox, you need to run like a dog.
9. Аштықта жеген құйқаның дәмі	The taste of the meat eaten when you are
кетпес.	hungry is unforgettable
10. Тура биде туған жоқ, туғанды	The honest court does not have relatives, the
биде иман жоқ.	dishonest court is not religious.
11. Келіншектің бетін кім бұрын	The person who opened the face of the bride
ашса сол ыстық.	will be the closest person for her.
12. Ит — жеті қазынаның бірі.	Dof is one of the treasures.
13. Қобызшы қобызшыны көрсе	The hand of a qobyz player (musical instrument)
қолы қалтырайды.	trembles while he sees another player.